Κατασκευάζοντας θύματα: τι επιφέρει η βιομηχανία της Ψυχολογίας στους ανθρώπους; (Επιμέλεια κριτικής Θωμάς Φ. Δρίτσας)

Categories : ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΕΣ

Date : 22 Ιουνίου, 2006

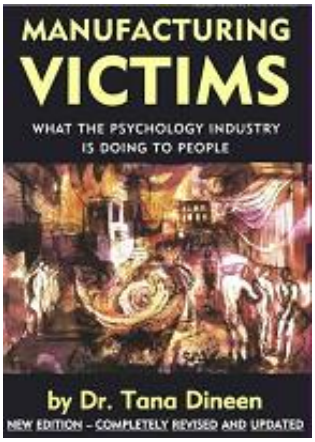

(Εκδότης: Robert Davies Multimedia Publishing, σ. 420)

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, όταν συμβεί μια τραγωδία σε κάποιο σχολείο, γραφείο ή εργοτάξιο, τότε αμέσως βλέπουμε να σπεύδουν εκεί η αστυνομία, η πυροσβεστική, ασθενοφόρα ή σωστικά συνεργεία, για να προσφέρουν την πολύτιμη βοήθειά τους και να σώσουν ζωές.

Όμως, βλέπουμε στις μέρες μας, ακόμα και στην Ελλάδα, μια σταθερά αυξανόμενη τάση να παρίσταται και κάποιος άλλος βοηθητικός επαγγελματίας: ο λεγόμενος σύμβουλος κρίσεων ή παρηγοριάς, που έχει κληθεί για να σώσει… ψυχές.

Περιέργως, διαπιστώνουμε πως έχει γίνει πλέον ρουτίνα (ακόμα και στην Ελλάδα), μετά από κάθε σχολικό ατύχημα, και κάθε τροχαίο ή αεροπορικό δυστύχημα, να

προσκαλούνται ψυχολόγοι, προκειμένου –σαν τον Μωυσή- να οδηγήσουν εκείνους που επέζησαν, ή που ήσαν έστω και αυτόπτες μάρτυρες της τραγωδίας, στην…γη της επαγγελίας (δηλαδή, σε μια φυσιολογική «εσωτερική κατάσταση»).

Είναι περίεργο: πώς, άραγε, φτάσαμε να αποδεχόμαστε την ιδέα, πως ένας άγνωστος (που έτυχε να έχει δύο-τρία αρχικά μετά από το όνομά του) μας είναι σώνει και καλά απαραίτητος, για να βοηθηθούμε να ξεπεράσουμε την εμπειρία της βίας ή του θανάτου;

Και από πού ξεφύτρωσε η παιδιάστικη ιδέα, πως μετά από κάποια τραγωδία –όπως π.χ. η απώλεια τέκνου σε ένα γονέα – θα έπρεπε οπωσδήποτε να «θεραπευτούμε»;

Η **Δρ. Τάνα Ντινήν**, στο βιβλίο της «**Manufacturing Victims: What the Psychology Industry is Doing to People**» (Κατασκευάζοντας Θύματα: Τι επιφέρει η Βιομηχανία της Ψυχολογίας στους Ανθρώπους), μας δίνει την δική της απάντηση στο ερώτημα αυτό. Και είναι μάλιστα μια άριστη και ισοπεδωτική απάντηση.

Πρόκειται για μια προσεκτικά ερευνημένη κριτική του επαγγέλματος που ονομάζεται «Ψυχολογία». Είναι μια κριτική που εστιάζει με ακρίβεια στο θέμα, και που πείθει με πολλά 'τρανταχτά' παραδείγματα. Έχουμε την πεποίθηση, πως θα σας κάνει να… σπεύσετε να ξεφορτωθείτε όλα εκείνα τα βιβλία με τα «αυτό-βοηθήματα» και τις «υποβοηθητικές» βιντεοκασέτες.

Η εναρκτήρια παράγραφος του βιβλίου συνοψίζει το επιχείρημά της με πολλή σαφήνεια:

Η «Ψυχολογία» μπορεί να συστήνει τον εαυτό της σαν ένα επάγγελμα που ανησυχεί και που νοιάζεται για το καλό των πελατών της, όμως το «προϊόν» της τελικά είναι: χαλασμένοι άνθρωποι, διαλυμένες οικογένειες,

στρεβλή Δικαιοσύνη, κατεστραμμένες εταιρείες και ένα αποδυναμωμένο Έθνος.

Σίγουρα είναι μια «τσουχτερή» κατηγορία. Και μόλις διαβάσετε το βιβλίο της κυρίας Ντινήν, θα δυσκολευθείτε πάρα πολύ να διαφωνήσετε μαζί της. Η περιφρόνησή της εστιάζει στους κλινικούς ψυχολόγους, ψυχαναλυτές, ψυχοθεραπευτές και τους ποικίλους συμβούλους και επαγγελματίες της πνευματικής υγείας, οι οποίοι παραποιούν ή αψηφούν την έρευνα, και επιδίδονται σε ψυχο-φληναφήματα που χαϊδεύουν το εγώ του ανθρώπου, και σε λογής-λογής «πλασέμπο» για να τους κάνουν να «νοιώθουν καλά».

Έχοντας η ίδια αποκτήσει ένα διδακτορικό (Phd) ψυχολογίας, η Ντινήν επί 20 σχεδόν χρόνια διετέλεσε κλινική ψυχολόγος και ψυχοθεραπεύτρια, στο Οντάριο του Καναδά.

Στα μέσα της δεκαετίας του ‘90, «τα μάζεψε και έφυγε» από τον χώρο αυτό. Όπως δήλωσε η ίδια σε μια συνέντευξή της: **«Ήταν αδύνατο να διατηρήσω την ακεραιότητα της προσωπικότητάς μου, σε ένα επάγγελμα που του λείπει σχεδόν τελείως η ακεραιότητα. Το βιβλίο αυτό είναι η απολογία μου, για τις δεκαετίες που κρατούσα κλειστό το στόμα μου για τις ολέθριες επιδράσεις που έχουν οι ψυχολόγοι, στα άτομα αλλά και στην κοινωνία.»**

Ίσως το πιο «εμπρηστικό» της επιχείρημα είναι εκείνο που αναιρεί την θεωρία περί ανάκλησης μνημών. Η Ντινήν παραθέτει ένα πλήθος περιστατικών όπου άνθρωποι –ως επί το πλείστον άνδρες– έχουν κατηγορηθεί άδικα για εγκλήματα σεξουαλικής βίας, επειδή δόθηκε εμπιστοσύνη σε τέτοιες «μνήμες». Σύμφωνα με την Ντινήν, δεν υπάρχει καμία ευυπόληπτη επιστημονική τεκμηρίωση, πως τέτοιες «μνήμες» είναι κάτι περισσότερο από επινοήσεις της φαντασίας.

Εξ αιτίας αυτού, και επίσης λόγω των άλλων κακομεταχειρίσεων της έρευνας, **η Ντινήν ισχυρίζεται πως θα έπρεπε να απαγορεύεται η προσέλευσή τέτοιων «ειδικών» στα δικαστήρια, για να καταθέτουν ως «ειδήμονες» της**

ανθρώπινης συμπεριφοράς. Ισχυρίζεται μάλιστα, πως το περισσότερο που έχει να προσφέρει η Ψυχολογία είναι... θέσεις εργασίας. Οι «θεραπευτές» έχουν ανάγκη από πελατεία, οπότε, επινοούν διάφορες «διαταραχές», με τις οποίες φακελώνουν τους πελάτες που τους επισκέφθηκαν. Με το σύστημα αυτό, όλοι οι πελάτες τους χαρακτηρίζονται «μη φυσιολογικοί» και με ανάγκη ειδικής «αγωγής».

Μια άλλη αγαπημένη πρακτική της βιομηχανίας αυτής είναι η διόγκωση των συμπτωμάτων, σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο της κατάστασης που είχαν αρχικά περιγράψει. Για παράδειγμα, ο όρος «τραύμα» κάποτε αναφερόταν σε σωματικό τραυματισμό. Τώρα όμως, μετά από αρκετό «εννοιολογικό παραφούσκωμα», ο όρος «τραύμα» καλύπτει το κάθε τι που μας αναστατώνει. Το ίδιο ισχύει, με τον όρο «εθισμός». Τώρα πια, δεν αναφέρεται στην κατάχρηση ναρκωτικών ή αλκοόλ – αναφέρεται και στο σεξ, ακόμα και στις αγορές του καταναλωτή.

Μπορεί κάποτε η Ψυχολογία να αποτελούσε μια αξιέπαινη προσπάθεια της επιστήμης να απαλύνει τα βάσανα της ζωής, όμως η Ντινήν μας αποδεικνύει –και πολύ ικανά μάλιστα– πόσο η βιομηχανία της ψυχολογίας έχει...παραφρονήσει, στην προσπάθειά της να καταστήσει παθολογική την κάθε όψη των ανθρωπίνων διαθέσεων, και να μεταβάλλει την κάθε παραμικρή αναστάτωση, σε μια «α-σθένεια» που έχει ανάγκη από θεραπευτική αγωγή.

Αυτό που εν τέλει μας αποκαλύπτει το βιβλίο της Ντινήν είναι η δρομολογημένη «συναισθηματοποίηση» της κοινωνίας. Ο συναισθηματίας είναι εκείνος που τελεί σε άρνηση, και αυτό που η Ντινήν δεν αποδέχεται, είναι αυτήν ακριβώς την πραγματικότητα. Ο συναισθηματίας φαντάζεται πως μπορούν να επιτευχθούν οι ιδανικοί στόχοι, χωρίς προσπάθεια, αυτοπειθαρχία, υπομονή ή θυσία. Τέτοιου είδους συναισθηματισμός θα μπορούσε να γίνει ανεκτός, αν περιοριζόταν σε λίγους παραπλανημένους. Όμως, οι Δυτικές κοινωνίες όλο και περισσότερο κατευθύνονται από συναισθηματίες που προωθούν σχέδια κοινωνικής διαμόρφωσης.

Είμαστε σήμερα μια κοινωνία ανθρώπων που τρέχει μυξοκλαίγοντας στους πολιτικούς για να μας καθησυχάσουν, ή, πιο συνηθέστερα, στους θεραπευτές για να μας διαβεβαιώσουν πως δεν είμαστε ηλίθιοι, τεμπέληδες ή άπληστοι, αλλά μόνο

θύματα ακατάλληλων γονέων.

Στην εκκοσμικευμένη μας ζωή, η «ψυχοθεραπεία» έχει αντικαταστήσει την θρησκεία, επειδή –όπως και με την θρησκεία- εκεί στρεφόμαστε για να αντλήσουμε δυνάμεις να αντέξουμε τις ιδιοτροπίες της ύπαρξης. Η διαφορά μεταξύ τους όμως, είναι πως**η Ψυχολογία –αντίθετα με την Πίστη- επιδιώκει να εξαλείψει τις εμπειρίες εκείνες που μας κάνουν «ανθρώπινους»**. Στον πυρήνα της ανθρώπινης εμπειρίας βρίσκεται το μυστήριο του μεγαλείου και της δυστυχίας της ενσυνείδητης γνώσης της θνητότητάς μας. Εν αντιθέσει με τα ζώα, οι άνθρωποι γνωρίζουν ότι θα πεθάνουν. Και όμως, αν είχαμε το κουράγιο, θα αντιλαμβανόμασταν πως αυτή η συνειδητοποίηση του θανάτου είναι επίσης αυτή που παρέχει χυμούς και χαρά στην ζωή. Επειδή η ζωή μας είναι -τόσο επώδυνα- εφήμερη, γι' αυτό μπορεί και είναι -τόσο αλγεινά- γεμάτη νόημα.

Η Ψυχοθεραπεία επιζητεί την άρνηση των εμπειριών που μας κάνουν ανθρώπινους. Με αυτό σαν δεδομένο, αποτελεί απειλή για την ελευθερία μας. Όπως είχε πει ο φιλόσοφος Leon Kass, ο απώτερος σκοπός της ψυχοθεραπείας είναι «η οργάνωση της ανθρώπινης εμπειρίας με βάση την εύκολη και προβλέψιμη ευχαρίστηση». **Εφ' όσον όμως πάντοτε θα μας στοιχειώνει ο θάνατος, τότε χρειαζόμαστε χαρακτήρα και κουράγιο για να ζήσουμε με κάτι που δεν ξεριζώνεται. Η Ψυχοθεραπεία, όμως, μας παρέχει μεν την συναισθηματική ασφάλεια, αλλά με την εκρίζωση της ανάγκης μας για ηθικές αρχές.**

Αυτό έχει πολιτικές συνέπειες: Τα άτομα που έχουν έτσι απαλλαχθεί από ηθικές υποχρεώσεις δεν είναι πλέον πολίτες, αλλά ασθενείς ή θύματα ανίκανα να διαχειριστούν τις ζωές τους.

Όπως μας λέει η Ντινήν: **«Η βιομηχανία της ψυχολογίας θεωρεί και μεταχειρίζεται τους ανθρώπους σαν να είναι παιδιά, τα οποία –αδιάφορο, ποια είναι η ηλικία τους, η εμπειρία τους ή η θέση τους– πρέπει να προστατεύονται, να καθοδηγούνται, και να πειθαρχούνται.»** Όμως, με το να καταπνίγεται η ατομική ευθύνη για χάρη της αυτό-εκτίμησης, δημιουργείται μια α-πολιτικοποιημένη κοινωνία, αποτελούμενη από ευχαριστημένα πλάσματα, που η μόνη ανάγκη τους είναι να τα διοικούν, και να τα διατηρούν ατάραχα. Και αυτό, απ'

όσα μπορώ να διακρίνω, είναι μια μορφή τυραννίας – όσο χαριτωμένη και αν φαντάζει.

Αν έχουν έτσι τα πράγματα, τότε το βιβλίο της Ντινήν μας προσφέρει μια πολύτιμη υπηρεσία: Μας αποκαλύπτει κάτι που απειλεί την ελευθερία μας – μια απειλή που προήλθε από όλους εκείνους τους σύμβουλους των...τραυμάτων, που σπεύδουν να «σώσουν» τις τρεμουλιάρικες ψυχές μας.

(Πηγή: "Ο.Ο.Δ.Ε.")